מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו (א)אף נשיא שאין על גביו אלא ה' אלהיו בעא מיניה רבי מרבי חייא כגון אני מהו בשעיר אמר ליה הרי צרתך בבבל איתיביה [א]מלכי ישראל ומלכי בית דוד אלו מביאים לעצמם ואלו מביאים לעצמם אמר ליה התם [ב]לא כייפי אהדדי הכא אנן כייפינן להו לדידהו רב ספרא מתני הכי בעא מיניה רבי מרבי חייא כגון אני מהו בשעיר א"ל (ב)התם שבט הכא מחוקק ותניא [1]לא יסור שבט מיהודה זה (ג)ראש גולה שבבבל שרודה את ישראל (ג)במקל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדים תורה לישראל ברבים: **מתני'** ואיזהו המשיח [ד]המשוח בשמן המשחה לא המרובה בבגדים (ד)[ה]אין בין כהן המשוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות [ו]ואין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה [ז]זה וזה שוים בעבודת יוה"כ [ח]ומצווים על הבתולה [ט]ואסורים על האלמנה [י]ואינם מטמאים בקרוביהם (ה)[כ]ולא פורעים ולא פורמים [ל]ומחזירין הרוצח: **גמ'** [מ]ת"ר שמן המשחה שעשה משה במדבר היו שולקים בו את העיקרים דברי [נ]רבי יהודה רבי יוסי אומר והלא לסוך את העקרים אינו סופק אלא [ס]שורין את העקרים במים ומציף עליו שמן וקולט את הריח וקפחו אמר לו רבי יהודה וכי נס אחד נעשה בשמן המשחה והלא תחלתו שנים עשר לוגין וממנו היה נמשח משכן וכליו אהרן ובניו כל שבעת ימי המלואים וכולו קיים לעתיד לבוא שנאמר [2]שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם (ו)תניא אידך [3]ויקח משה את שמן המשחה וימשח [את] המשכן [ואת] כל אשר בו רבי יהודה אומר שמן המשחה שעשה משה במדבר כמה נסים נעשו בו מתחלה ועד סוף תחלתו לא היה אלא שנים עשר לוגין ראה כמה יורה בולעת וכמה עקרים בולעים וכמה האור שורף ובו נמשח משכן וכליו ואהרן ובניו כל שבעת ימי המלואים ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים [ע]ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה [פ]ואין מושחים מלך בן מלך ואם תאמר מפני מה משחו את שלמה [צ]מפני מחלוקתו של אדוניה ואת יואש מפני עתליה ואת יהואחז מפני יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים ואותו שמן קיים לעתיד לבוא שנאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם (ז)זה בגימטריא שנים עשר לוגין הוו אמר מר ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה מנלן דכתיב [4]והכהן המשיח תחתיו מבניו נימא קרא והכהן מתחתיו מבניו מאי המשיח קמ"ל דמבניו דהכהן גדול אי הוי משיח הוי כהן גדול ואי לא לא הוי כהן גדול אמר מר ואין מושחין מלך בן מלך מנלן אמר רב אחא בר יעקב דכתיב [5]למען יאריך ימים על ממלכתו וגו' ירושה היא לכם ומנלן דכי איכא מחלוקת בעי משיחה ולאו כל דבעי מלכא מורית מלכותא לבניה אמר רב פפא אמר קרא הוא ובניו בקרב ישראל בזמן ששלום בישראל קרינא ביה הוא ובניו ואפילו בלא משיחה תנא אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם ותיפוק ליה משום דראשון הוא חסורי מחסרא והכי קתני [ק]מלכי בית דוד מושחין מלכי ישראל אין משוחין מנלן אמר רבא אמר קרא [6]קום משחהו כי זה וגו' זה טעון משיחה ואין אחר טעון משיחה אמר מר אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם ומשום מחלוקתו של יורם בן אחאב נמעול בשמן (ח)כדאמר רב פפא [ר]באפרסמא דכיא ה"נ באפרסמא דכיא ואת יהואחז מפני יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים ומי קשיש מיניה והכתיב [7]ובני יאשיהו הבכור יוחנן השני יהויקים השלישי צדקיהו הרביעי שלום וא"ר יוחנן הוא שלום הוא צדקיהו הוא יוחנן הוא יהואחז לעולם יהויקים קשיש ומאי בכור בכור למלכות [ש]ומי מלכי זוטרי מקמי קשישי והא כתיב [8]ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור יהורם [ת]ממלא מקום אבותיו הוה יהויקים לאו ממלא מקום אבותיו הוה אמר מר הוא שלום הוא צדקיהו הוא יוחנן הוא יהואחז והא חד חד קא חשיב דכתי' [7]השלישי הרביעי מאי שלישי שלישי לבנים ומאי רביעי רביעי למלכות דמעיקרא מלך יהואחז ולבסוף יהויקים ולבסוף יכניה ולבסוף צדקיהו ת"ר הוא שלום הוא צדקיהו ולמה נקרא שמו שלום שהיה (ט)משולם במעשיו איכא דאמרי שלום ששלמה מלכות בית דוד בימיו ומה שמו מתניה שמו שנאמר [9]וימלך מלך בבל את מתניה דודו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו א"ל יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי (י)(שנאמר [10]ויביאהו בבלה) וכתיב [11]וגם במלך נבוכד נצר מרד אשר השביעו באלהים

ומי

מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו. דבמלך קא משתעי קרא דכתיב שום תשים עליך מלך (דברים יז): **כגון אני מהו בשעיר.** כלומר נשיאות דידי מי הוי נשיאות מעליא דאילו הוינא בזמן שבית המקדש קיים מייתינא שעיר או לא: **א"ל הרי צרתך בבבל.** ראש גולה שבבבל דהוי על גבך ואנן בעינן שאין על גביו אלא ה' אלהיו: **כפס שבט.** דהיינו מקל כמו כי תכנו בשבט לא ימות (משלי כג): **והכא מחוקק.** מכה: **מתני' איזהו המשיח.** שמביא פר בהוראה זה המשוח בשמן המשחה: **ולא מרובה בבגדים.** שבבית שני שלא היה להם שמן המשחה: **אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות.** שמרובה בגדים אינו מביא פר העלם דבר לא משלו ולא משל צבור אבל מביא כשבה או שעירה (ד) דיחיד: **ואין בין כהן המשמש.** והיינו ראשון שחזר לעבודתו ולאחר שחזר הוי פר של יוה"כ שלו ועשירית האיפה שלו: **וזה וזה.** בין כהן המשמש דהיינו ראשון שחזר לעבודתו ובין כהן שעבר דהיינו שני שמינו תחתיו לאחר (שנעבר) [שחזר] הראשון מעבירין השני: **שוים בעבודת היום.** דמקרבי קרבנות היום ביוה"כ איזה שירצה: **גמ' שמן המשחה שעשה משה.** כדכתיב שמן משחת קדש יהיה זה לי (שמות ל): **בו שולקין את העקרים.** אותם שרשים של בשמים האמורים בפרשה דכתיב [שם] ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור וגו':

והלא לסוך בו את העקרים אינו מספיק. לפי שהשמן לא היה אלא שנים עשר לוגין כדמפרש לקמן והעקרים היו מרובים ואפילו בסיכה היה נבלע בעקרים כל שכן בשליקה: **אלא שורה את העקרים במים.** ברישא שהיו מתמלאים מן המים ושוב לא יהו בולעים מן השמן כל כך: **ומציף עליהן שמן.** לאחר שהוציאם מן המים כדי שיקלוט השמן ריח הבשמים: **וקפחו.** ומוציא השמן לאחר. וקפחו כמו קפחתי את הרועה (יומא דף פג:): **טעון משיחה.** ואי לא משוח בשמן לא הוי כה"ג: **מפני מחלוקתו.** דהיכא דאיכא מחלוקת בעי משיחה: **ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל.** משמע ירושה היא להם כאדם שמוריש ירושה לבניו: **ולא כל דבעי מלכא מוריש לבניה מלכותא.** אפילו בלא משיחה ירושה היא בזמן שלום בישראל: **משום דמלך ראשון הוא.** ממשפחתו דאינו מלך בן מלך: **זה.** דמלכות בית דוד טעון משיחה: **ואין אחר.** שאינו ממלכי בית דוד טעון משיחה: **משום מחלוקתו של יורם נמעול בשמן המשחה.** דאמרינן לעיל דמלכי ישראל אין מושחין ממנו: **באפרסמא דכיא.** דלא הוי משמן המשחה: **ומאי בכור.** דקרי ליה הבכור יוחנן: **בכור למלכות.** שמלך ראשון: **יורם ממלא מקום אבותיו הוה.** דכי מלך אכתי הוה צדיק וממלא מקום אבותיו הוה ואחר כך החמיץ: **משולם במעשיו.** דצדיק גמור הוה בעל מעשים טובים: **אמר לו.** נבוכד נצר יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי:

ומי

עין משפט נר מצוה

טו א ב ג ד מיי' פרק טו מהל' שגגות הל' ו:
ג [מיי' פ"ד מהל' סנהדרין הל' יג]:
יז ה מיי' פ"ד מהל' כלי מקדש הל' יד:
יח ו מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' ו:
יט ז מיי' פ"א מהל' עבודת יוה"כ הל' ב:
כ ח מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' א והל' יג סמג לאוין קטו ועשין לג:
כא ט מיי' שם הל' ח:
כב י מיי' פ"ג מהל' אבל הל' ו סמג לאוין רלו:
כג כ מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הל' ט סמג לאוין פ:
כד ל מיי' פ"ז מהל' רוצח הל' ט:
כה מ מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל' ג סמג עשין קסו:
כו נ מיי' שם הל' ז:
כז ס ע מיי' שם הלכה יא ופ"א מהל' מלכי' הלכה יב:
כח פ מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל' ו ופ"א מהל' מלכים הל' י:
כט צ מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל' יא ופ"א מהל' מלכים הל' י:
ל ק ר מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל' כ ופ"א מהל' מלכים הל' ז סמג עשין קסו:

◆

מוסף רש"י

שבט. לשון שררה רם לשון רשות להפקיר דהפקר ב"ד הפקר דכתיב (עזרא י) וכל אשר לא יבא וגו'. ביבמות (פט:) כדאמר רבה (סנהדרין ה.). **מחוקק.** שררה מועטת (שם). **שרודה את ישראל.** שיש להם כח ורשות מאת מלכי פרס (שם). **בני בניו של הלל.** הלל נשיא היה שהאמר נפסקים בלא דברים (שם) הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם (שם). **המרובה בבגדים.** כהנים שמינו בבית שני ולפי שבית ראשון מיאשיהו ואילך גנזנו צלוחית של שמן המשחה (מגילה ט:). שלא היה להם לכהונה גדולה אלא ריבוי בגדים (יומא יב:). **פר הבא על כל המצות.** כהן משיח שהורה ועשה כהוראתו מביא פר. שנאמר אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם וגו' (שם). **כהן משמש.** כגון שאירע בו פסול ומינו אחר תחתיו ועבר פסולו וחזר לעבודתו והעבירו השני מתחתיו, הראשון קרוי משמש והשני עבר (שם). **פר יוה"כ.** שאי אפשר להביא שנים, וכן עשירית האיפה שמביא כהן גדול בכל יום, שאי אפשר להביא שנים (שם). **העיקרים.** הבשמים (כריתות ה.). **אינו ספוק.** דשמן לא הוי אלא י"ב לוגין והעיקרין הוו טובא שפי"ח מנין (שם). שורש (שרש). **שורין את העיקרים במים.** שיבלעו המים לכשיציף עליהן השמן לא יבלעוהו (שם). **וקפחו.** קנחו, וכמו קפחת את הרועה ביומא (פג:). קנחו משה לשמן מעל העיקרין ונתנו בצלוחית (שם). **וכי נס אחד נעשה.** שאתה מתמיה שאינו ספק אפילו לסוך אהרן ובניו כל ז' ימי המלואים, כמפורש בפ"ק דיומא (ה.) שבעת ימים ימלא את ידכם, ולמשחה משיחה לריבוי, דכתיב למשחה בהם ולמלא בם את ידם (שם ה:). **מפני יהויקים.** יהויקים היה גדול מיהואחז ב' שנים, דכתיב (מ"ב כג) בן עשרים ושלש שנה יהואחז במלכו, [illegible] יהויקים בן עשרים וחמש שנה במלכו, [illegible] שנים עשר לוגין. **זה בגימטריא** שנים עשר לוגין. ולמה אמרו [illegible] לעתיד לבוא [illegible] דעתו [illegible] מפרש [illegible] קטן [illegible]

[illegible] הלה פתוחה מלוג, לכבי לאמרינן י"ב לוג (מנחות פט.). **בזמן ששלום בישראל.** הרי המלכות ירושה ולא בעי משיחה, אבל כי איכא מחלוקת לאו ירושה היא ובעי משיחה נחמלא (כריתות ה:). **מלכי ישראל** אין מושחין, משבח דוד לאבל שאול נמשך (שם). **נמעול בשמן.** דכשנמלא מלך בן מלך דבית דוד כי איכא מחלוקת נפקא לן מקראי דהדר מלמלכיה קמייתא למשיחה, אבל מלכי ישראל לא חזו למשיחה כלל (שם). **באפרסמא דכיא.** משחם ולא בשמן המשחה (שם). **משולם במעשיו.** תמים במעשיו (מגילה כג:).

מסורת הש"ס

א) [לעיל ט. י.], ב) סנהדרין ה., ג) [צ"ל בשבט וכן איתא בסנהדרין ועי' רש"י דהכא ודהתם], ד) מגילה ט:, ה) [כפ"א: לקריבין], ו) כריתות ה. [על הענין עי"ש מאי וכמה שייטא], ז) [כפרש"י נימוקי יוסף פרשה תשא ל' סכ"ל גרס דברי ר' מאיר אמר לו ר' יהודה והלא לסוך וכו' וכן גרס הרמב"ן בפירושו שם ועי' ירושלמי שקלים פ"ו ה"א], ח) ת"כ פרשה לא, ט) [מנחות פט.], י) [לקמן יג.], כ) [מגילה כה.], ל) [כרי' ל"ג.], מ) [צ"ל ליהוד].

◆

תורה אור השלם

1. לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה וּמְחֹקֵק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹה וְלוֹ יִקְּהַת עַמִּים: בראשית מט י
2. וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם: שמות ל לא
3. וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם: ויקרא ח י
4. וְהַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ תַּחְתָּיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חָק עוֹלָם לַייָ כָּלִיל תָּקְטָר: ויקרא ו טו
5. לְבִלְתִּי רוּם לְבָבוֹ מֵאֶחָיו וּלְבִלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה יָמִין וּשְׂמֹאול לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל: דברים יז כ
6. וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאֵהוּ וְהוּא אַדְמוֹנִי עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי וַיֹּאמֶר יְיָ קוּם מְשָׁחֵהוּ כִּי זֶה הוּא: שמואל א טז יב
7. וּבְנֵי יֹאשִׁיָּהוּ הַבְּכוֹר יוֹחָנָן הַשֵּׁנִי יְהוֹיָקִים הַשְּׁלִשִׁי צִדְקִיָּהוּ הָרְבִיעִי שַׁלּוּם: דברי הימים א ג טו
8. וַיִּתֵּן לָהֶם אֲבִיהֶם מַתָּנוֹת רַבּוֹת לְכֶסֶף וּלְזָהָב וּלְמִגְדָּנוֹת עִם עָרֵי מְצֻרוֹת בִּיהוּדָה וְאֶת הַמַּמְלָכָה נָתַן לִיהוֹרָם כִּי הוּא הַבְּכוֹר: דברי הימים ב כא ג
9. וַיַּמְלֵךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת מַתַּנְיָה דֹדוֹ תַּחְתָּיו וַיַּסֵּב אֶת שְׁמוֹ צִדְקִיָּהוּ: מלכים ב כד יז
10. וְלִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה שָׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר וַיְבִאֵהוּ בָבֶלָה עִם כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית יְיָ וַיַּמְלֵךְ אֶת צִדְקִיָּהוּ אָחִיו עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלָםִ: דברי הימים ב לו י
11. וְגַם בַּמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר מָרָד אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוֹ בֵּאלֹהִים וַיֶּקֶשׁ אֶת עָרְפּוֹ וַיְאַמֵּץ אֶת לְבָבוֹ מִשּׁוּב אֶל יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: דברי הימים ב לו יג

◆

תוספות הרא"ש

בעי מיניה רבי מרבי חייא. אע"ג דרבי חייא תלמידיה הוה אפ"ה מגדולי תלמידיו [היה] והיה נושא ונותן (בו) [רבי] עמו: **כגון אני.** אם הייתי בזמן הבית מביא שעיר או לאו. וא"ל לא לפי שראש גולה גדול ממנו כדמפרש ואי"ל לפי שרודין את העם בשבט: **ובו נמשחו כהנים גדולי' ומלכים.** ואע"ג דכתיב בקרא אשר יתן ממנו על זר ונכרת ומלך בכלל זר. אפשר דדריש ליה מדכתיב על בשר אדם לא ייסך ודרשי' אדם ולא מלך כדדרשי' (מגילה דף יא.) בקום עלינו אדם ולא מלך זה המן הרשע: